

Farvet Feminisme

- (mis)repræsentation af etniske kvinder i den feministiske diskurs

Af NOURA AKHIAT, STUD. MAG. I ARABISK

Den 19-20 maj 2003 deltog jeg i kvindekonferencen "Ethnic Integration and Gender Equality in the Nordic Countries" i Malmö på vegne af foreningen VISION – den om lighed. Konferencens vinkling var integration fra et kønsperspektiv. Det var en broget forsamling på omtrent 400 garvede kvinderetsforkæmpere i alle farver og nuancer: Kvinder fra alle nordens hjørner af forskellige etnisk herkomst – islandsk, dansk, pakistansk, indisk, afrikansk, filippinsk, norsk, svensk, arabisk, sydamerikansk - samt et par enkelte mænd, som forekom en anelse malplaceret i det farverige ocean af kvinder. Alle var de troppet op med en oprigtig bekymring og interesse for etniske minoritetskvinders stilling og ligestilling i de nordiske lande. Konferencens erklærede formål og håbefulde vision var: At skabe et nordisk kvindenetværk, som kunne fungere som en mulig kanal til at løse etniske minoritetskvinders problematikker. Samt at fungere som en røst for disses rettigheder og manglende repræsentation. Og sidst men ikke mindst at etablere et stærkere samarbejde mellem allerede eksisterende nordiske kvindeforeninger.

Temaerne på konferencen strakte sig over en vid skala fra klassikeren 'tvangsægteskab' over 'repræsentation af indvandrerkvinder' til 'indvandrerkvinder og fagforeningsbevægelsen'. Alt i alt et program, der havde sørget for at helgardere sig ved, at servere alle de traditionelle retter på den arketyperiske feministiske buffet blot med etnisk fortegn. Blandt arketyperne er repræsentation og fremstilling af kvinden, kvindens kamp for ligeberettigelse i det mandsdominerede samfund, kvindeundertrykkelse og kvindefrigørelse. Man bemærkede dog hurtigt, at der var en del ord og problematikker, som optrådte som gengangere i diverse oplæg. Det var disse gengangere, der synes at repræsentere essensen i det etniske kønsperspektiv, såsom magtrelationer, klassekamp, racisme, diskrimination, repræsentation og kvotering. Af disse vil jeg primært forholde mig til det aspekt, jeg hæftede mig mest ved: Repræsentation eller snarere den misrepræsentation, der har fundet sted og til stadighed finder sted af indvandrerkvinder, muslimske kvinder eller etniske minoritetskvinder om man vil.

Repræsentationsspørgsmålet var, ifølge min opfattelse, det mest dominerende og omdebatterede tema på konferencen de etniske og mindre etniske kvinder imellem. Hermed ikke sagt at det var det vigtigste. Betegnelserne 'sorte' og 'hvide' kvinder blev bragt på banen i de fleste oplæg, dog mest fra de etniske kvinders side, som understregede, at der er tale om sociale og ikke 'raciale' kategorier. Betegnelserne kan i den henseende tolkes som klassificering af magtbalance og/eller minoritets-/majoritetsstatus.

Hvem har hidtil repræsenteret de etniske kvinders sag? Hvordan er de blevet/bliver de repræsenteret? Og hvem bør repræsentere dem og tale deres sag? Dette var blandt de relevante spørgsmål på agendaen. At kvinder generelt er underrepræsenteret i de europæiske patriarkalske samfund er ingen hemmelighed. Endnu mindre hemmeligt er det, at etniske minoritetsgrupper er

blandt de socialt set svageste og mest ressourcetsvage i samfundet. Kvinder er generelt set altid dårligere stillet end mænd, hvorfor det ikke kan undre synderlig meget, at etniske minoritetskvinder har en dobbelt kamp at kæmpe. De har den dobbeltulempe, dels at være socialt ringere stillet som etniske minoriteter i forhold til den øvrige majoritetsbefolkning, og dels at være ringere stillet som kvinder i forhold til både mænd og 'hvide' kvinder. Det kan næppe forbavse, at disse kvinder i højere grad er underrepræsenteret i vigtige positioner i samfundet, da de netop som oftest ikke har samme udgangspunkt, muligheder og privilegier som den 'hvide' europæiske kvinde har. En af pointerne på konferencen var derfor at understrege den ulighed, der eksisterer allerede fra starten i henseende til samfundsgoder som eksempelvis kapital, uddannelse og andre samfundsmæssige privilegier 'sorte' og 'hvide' kvinder imellem. En mulig løsning for at afhjælpe etniske minoritetskvinder kunne være, at 'hvide' kvinder forsøger at bane vej for 'sorte' kvinder ved hjælp af deres privilegier. Med andre ord at være villige til at give afkald på nogle af deres goder og ressourcer i søstersolidaritetsens ånd.

Kvotering og positiv særbehandling eksempelvis på arbejdsmarkedet blev fremlagt som én mulig måde at løse uligheden på i samfundet, men samtidig blev det kraftigt understreget, at disse ikke fjerner årsagerne til diskrimination eller sætter spørgsmålstegn ved årsagerne til eksklusionsmekanismer, som en af oplægsholderne pointerede. Hvilket fremprovokerer det næste spørgsmål: Er det i virkeligheden de mentale fordomme, som er hovedskurken bag uligheden i samfundet? Man er nødt til at erkende, at kvinders situation ikke kan analyseres udfra et kønsperspektiv alene. Der er et tæt samspil mellem køn, klasse og race. Magtbalance –og relationer spiller en umådelig rolle: Hvem definerer for eksempel et givet samfunds normativer og spilleregler? Uden at medtage diskriminations –og magtperspektivet, i såvel analyse som løsningsmodeller kan kvotering snildt ende med blot at behandle symptomer frem for at fungere som en helbredelse.

En af de stærkeste talere på konferencen var ildsjælen Fakhra Salimi fra Norge. Fakhra kom til Norge som 20 årig fra Pakistan, og har kæmpet for kvinders rettigheder i årtier. Det stereotype billede nordmænd tegnede af hende som pakistansk, muslimsk kvinde (læs undertrykt) var ikke et, hun kunne identificere sig selv med. I 1990 fik hun tildelt ligestillingsprisen i Norge, og anses for en pioner i Norge og Norden i kampen for indvandrerkvinders rettigheder. Man fornemmede en kontrolleret vrede og fordømmelse fra hendes side overfor 'hvide' feminister, som hun anser for at være en del af problemet frem for en del af løsningen, fordi de misrepræsenterer etniske kvinder, og ikke fokuserer på de reelle problemer. De har et stereotypet billede af indvandrerkvinden. Deres diskurs er med til at reproducere myten om indvandrerkvinden som en underdanig kvinde, der ikke kan tale sin egen sag, men har brug for et talerør. Her træder den 'hvide' feminist ind i billedet, som oftest i god tro, for at repræsentere indvandrerkvinden og tale hendes sag. Men det ender desværre i stedet med, at hun cementerer den eksisterende konstruktion af indvandrerkvinden, og dermed yderligere forankrer og fastholder indvandrerkvinden i den offerrolle, hun burde befri hende fra. Den 'hvide' feminist ser og måler tingene gennem et filter farvet af sit og majoritetssamfundets retningslinier om normalitet – for eksempel er 'danskhed' normen i det danske samfund; alt hvad der afviger fra denne 'danskhed' er således unormalt. Målet bliver da at frigøre den etniske kvinde på majoritetssamfundets præmisser; at skabe en tro kopi af en europæisk kvinde, da denne er normen ifølge det givne majoritetssamfunds optik. "Dishonest discourse", således betegnede Fakhra den hvide feministiske diskurs om indvandrerkvinder: De ('hvide' feminister) gør indvandrerkvinder mere usynlige ved deres misrepræsentation, og behandler dem som objekter i stedet for deltagende subjekter. De taler om dem ikke med dem.

Fakhra kom også med sit besyv til kvotering som en mulig løsning på den manglende repræsentation af indvandrerkvinder i den offentlige sfære. Synliggørelse af indvandrerkvinder i samfundet er vigtig ja, og dette er en ting kvotering faktisk kan ændre ved. Men i Fakhras verdenssyn handler det mere om ligelig fordeling af ressourcer samt nedbrydelsen af mentalt cementerede stereotyper. Eftersom ressourcerne ligger i hænderne på majoritetssamfundet er det afgørende spørgsmål, som kan hjælpe os et skridt videre, hvorvidt majoritetssamfundet er villig til at dele sine ressourcer med minoritetssamfundet, og således udligne kønsuligheder og 'racemæssige' skel i samfundet.

Det kan diskuteres, hvor vidt konferencen leverede en løsning på problematikkerne. En ting, der i hvert fald blev konstateret er, at den store udfordring ikke består i, at få etniske minoritetskvinder til at være synlige i samfundssfæren. Nej, den største udfordring består i, hvordan man får folk til at ændre tankegang og (mis)opfattelser af etniske minoriteter generelt og kvinder i særdeleshed. Man kan erkende, at tingene blev skitseret en tand for sort/hvidt. Naturligvis kan man ikke proppe hverken 'sorte' eller 'hvide' kvinder ind i en firkantet boks. Der er altid nuancer og flere sider af en sag. Man kunne måske have ønsket et mere selvkritisk blik indadtil - fra de etniske minoritetskvinders side - på de problemer der rent faktisk eksisterer, samt løsningsforslag til disse.

Under alle omstændigheder formåede konferencen at dæmme op for nogle væsentlige spørgsmål. For det første er der behov for et opgør med den misforståede søstersolidaritet, som ikke tager højde for, at deres diskurs kan virke ikke alene stødende, men direkte arrogant og kolonialistisk i sin insisteren på, at frigøre alle verdens kvinder på egne ('hvide') præmisser. At de så samtidig formår at reproducere en del ukorrekte analyser af selv samme kvinder skaber ikke ligefrem nogen videre begejstring for deres agenda. Kampen om det sande ideologiske kvindebillede er ikke et scenario, som lægger fjernt fra vores virkelighed. Vi ser den dagligt udspillet i eksempelvis medie billedet. 'Tørklæde' debatten er et fremragende eksempel på denne kamp om det 'rigtige' kvindeideal. Det er nødvendigt at tage et opgør med ensrettede kvindeidealer - hvad der er frigørelse for den ene kvinde er måske ikke nødvendigvis frigørende for den anden, men ligefrem undertrykkende. Feministerne skal levne plads til mangfoldighed og må give afkald på partout, at påtvinge alle andre et bestemt verdenssyn. Og at forsøge at tvinge alle kvinder til at efterleve et ideal, som ikke nødvendigvis er overensstemmende med alles idealer og værdier.

Nuvel, hvordan kommer vi da videre og kommer vores stereotype opfattelser af hinanden til livs. Det er her dialogen kommer ind som et altafgørende redskab. Vi er nødt til at tale med hinanden og ikke blot om hinanden. Vi er nødt til at kende den anden part samt forstå, hvordan denne forstår sig selv og verden. Dette kan ikke alene løse (mis)repræsentations problemet, men samtidig hjælpe os til at mødes og samarbejde, hvor der er fælles interesser. Men det indebærer til gengæld også - og dette er naturligvis den sværeste udfordring - en erkendelse af at midlerne og målet ikke nødvendigvis er ens for alle parter.